

Памфлете који су подстицали Сукарнове „одреде смрти” на масакр стотине хиљада комуниста 1965. године нису писале, као што се мислило, индонежанске патриоте. И саопштење Муслиманске браће из 1967. године, у којем се напада египатска влада због употребе хемијског оружја у Јемену и успут хушка против Израела, стигло је са исте – лондонске адресе.

Документи с којих је недавно скинута ознака тајности откривају да је Влада Велике Британије деценијама током хладног рата водила тајне акције „црне пропаганде” у Африци, на Блиском истоку и у деловима Азије у напору да заустави ширење комунистичке идеологије. Британски дезинформациони специјалци далеко пре појаве интернета и друштвених мрежа успешно су ширили лажни пропагандни материјал: летке, памфлете и фалсификоване извештаје с циљем да се подстакну расне тензије и насиље како би се ослабио утицај непријатеља иза „гвоздене завесе”.

Од средине педесетих до касних седамдесетих година прошлог века тајна јединица Форин офиса спровела је стотине скупих и опсежних дезинформативних операција против Совјетског Савеза, Кине и вођа левичарских ослободилачких група које су препознали као претњу интересима Уједињеног Краљевства.

Један од циљева пропагандних кампања био је да се муслимани мобилишу против Москве ширењем верског конзервативизма и радикалних идеја. Да би ови леци које је Лондон растурао изгледали аутентично, истовремено су подстицали и мржњу исламских верника према Израелу.

„Сад је врло јасно да је Британија спроводила више кампања 'црне пропаганде' него што су историчари могли да претпоставе. Ови напори су били системски, амбициозни и офанзивни. Упркос званичним порицањима, ово је ишло много даље од пуког разоткривања совјетских дезинформација”, каже за „Гардијан” Рори Кормак, стручњак за историју субверзије и обавештајне службе, који је на основу истраживаног материјала написао књигу која ће бити објављена у јуну под насловом „Како извести државни удар и десет других лекција из света тајни вођења државе”.

Тајну јединицу која се бавила бескрупулозном манипулацијом чињеницама под називом Одељење за истраживање информација (ИРД) основала је лабуристичка влада после Другог светског рата да би се супротставила совјетским пропагандним нападима на Британију. Активности ИРД заправо су ишле у корак с пропагандним операцијама ЦИА у опсежним напорима усмереним против СССР-а и његових сателита.

Средином шездесетих година на свом врхунцу ИРД је запошљавао 360 људи. Његова тајна „специјална уређивачка јединица”, која се бавила искључиво „црном пропагандом” из својих неупадљивих канцеларија у Вестминстеру у складу с латинском изреком „завади па владај”, вешто је манипулисала умовима стотина милиона људи.

Сукарно, као један од оснивача Покрета несврстаности, није био омиљен код Американаца и Британаца. Иако је по једном меморандуму ЦИА из 1962. први председник Индонезије требало да буде ликвидиран, његов режим је уз помоћ британских пропагандиста искоришћен да се елиминише највећа комунистичка партија која је деловала ван тадашњег социјалистичког света.

У лажним лецима ИРД подметнутим Муслиманској браћи 1967. године није нападан само званични Каиро, који се борио против коалиције конзервативаца и племена у Јемену које су подржавали Британија и Саудијска Арабија. У једном пропагандном флајеру је писало: „Ако Египћани морају да иду у рат и боре се, зашто своје војске не усмере против

Јевреја?” Циљ растурања летака о Јемену био је да се изврши притисак на египатско руководство да прихвати прекид ватре.

Лондон је посебно био задовољан када је кенијска штампа прогутала мамац и користила фалсификовани материјал ИРД Шестодневном рату 1967. године, који је Израела повео против Египта, Сирије и Јордана. Форин офису је ишло у прилог што су новине у исламском свету о овом израелско-арапском сукобу користиле наводе из лажног руског билтена „Новости”, који је заправо креиран у Британији. Корам је открио да су чак и западни медији несвесно користили материјал који је ширио ИРД.

У другој акцији британски дезинформатори су намерно пренаглашавали лоше мишљење које је Москва својевремено имала о Палестинској ослободилачкој организацији (ПЛО). То је рађено како би се продубиле поделе између две комунистичке силе – Русије и Кине, јер је Пекинг више подржавао ПЛО.

У покушају да изолује афричке националисте британско Одељење за истраживање информација подстицало је и расне тензије. Почетком 1963. ИРД је кривотворио изјаву Светске федерације демократске омладине, совјетске фронтовске организације, која је осудила Африканце као „нецивилизоване, примитивне и морално слабе”. Фалсификат је добио медијску покривеност широм континента, а многе новине су неумерено реаговале на „совјетски расизам”. Три године касније, у сличном, наводно „совјетском извештају”, потенциране су заосталост и политичка незрелост Африке.

Тајна документа с којих је скинута прашина откривају да је конзервативни премијер Алек Даглас-Хоум 1964. године тражио од ИРД да циља Гану због страха да њен председник Кваме Нкрумах превише нагиње Москви. Неколико месеци касније нови шеф дипломатије, лабуриста Патрик Гордон Вокер охрабрио је Форин офис да одржава потенцијал „црне пропаганде” и с времена на време производи дезинформативни материјал за подстицање расних тензија између Африканаца и Кинеза.

Иако је ИРД званично затворен 1977. године, истраживачи проналазе доказе деловања ових пропагандних специјалаца и у наредној деценији.

Рори Кормак, професор међународних односа на Универзитету Нотингем, каже да се од

тада мало шта променило, јер и садашња министарка спољних послова Лиз Трас има на располагању „владину информативну ћелију”: „Одбрамбени обавештајци свакодневно шаљу твитове о руској завери и тако стичу предност у информативном рату.”

Миленко Пешић

(Политика)